

Teknologirådet

MØTE I TEKNOLOGIRÅDET

Tid: 6. februar 2007, 1000-1530

Sted: Teknologirådets lokaler, Oslo

Tilstede: Eivind Osnes, Rigmor Austgulen, Edel Elvevoll, Magne Espedal, Arnold K. Hansen, Liv Lunde, Ann-Kristin Olsen Tian Sørhaug, Andreas Skartveit, Ingvald Strømmen Carsten Tank-Nielsen, Kristin Veierød, Håkon With Andersen, Einar Johan Aas.

Fra sekretariatet møtte Tore Tennøe, Jon Fixdal, Hild Lamvik, Christine Hafskjold, Åse Kari Hauge og Jon Magnar Haugen

Forslag til referat:

Vedtaksaker

V-sak 01.07 Godkjenning av innkalling og dagsorden
Regnskapstall var ikke klare fra Kvestor og D-sak 03.07 utgikk derfor fra dagsorden. Ut over dette var det ingen merknader til innkalling og dagsorden.

V-sak 02.07 Godkjenning av referat
Referat fra 4-5. desember 2006 ble godkjent.

V-sak 03.07 EPTA-prosjekt om genmodifiserte planter og mat
På EPTA Council Meeting i Oslo 16. oktober 2006 ble det vedtatt et fellesprosjekt om genmodifiserte planter og mat (*Genetically modified plants and food*). Teknologirådet er i likhet med de andre EPTA-medlemmene invitert til å delta.

Bakgrunn

På slutten av 90-tallet ble det i EU og mange europeiske land vedtatt skjerpede regelverk for dyrking og omsetning av produkter basert på genmodifiserte organismer (GMO), der fødevar-prinsippet stod sentralt. I dag er nye typer GMO på vei. Mange av disse skal brukes til farmasøytiske eller industrielle formål, og ikke i matvarer. I USA begynner for eksempel produksjon av biodrivstoff basert på genmodifisert mais å gripe om seg.

Målet for prosjektet er å kartlegge om dagens regelverk er egnet til å håndtere eventuelle nye utfordringer som følger i kjølvannet av denne utviklingen. Foreløpig har teknologivurderingsinstitusjoner i Østerrike, Danmark, Tyskland, Sveits og Storbritannia blitt med i fellesprosjektet.

Før møtet hadde sekretariatslederene Teknologirådet og Bioteknologinemnda diskutert muligheten for et samarbeid om det norske bidraget.

Aktuelle problemstillinger

Norges politikk for GMO er i stor grad felles med EUs. EPTA-prosjektet vil gi verdifull innsikt i hvordan forvaltningen utvikler seg i ulike land. Aktuelle problemstillinger er blant annet:

- Skillet mellom GMO og andre planter kan bli mer utydelig. Vil det da være mulig å opprettholde lovverkets skarpe skille på dette området?
- Hva er mulighetene for å kontrollere innblanding av genmodifiserte råstoff i importprodukter?
- Hvilke krav bør stilles til dyrking av GMO for å unngå forurensning av andre avlinger (sameksistens)?

Kartlegging og spørreundersøkelse

Teknologirådet og Bioteknologinemndas oppgave vil være å kartlegge nyere norske evalueringer av muligheter og utfordringer knyttet til GMO. Det vil bli gjennomført tilsvarende kartlegginger i de andre deltakerlandene. Prosjektets fase 2 er en intervjuundersøkelse blant eksperter om utviklingstrekk og hvilke utfordringer samfunnet står overfor i tida fremover.

Prosjektledergruppen skal ha 5 møter i løpet prosjektet, som gjennomføres uten felles budsjetter. Møtene avholdes med de ulike medlemsinstitusjonene som vertskap og trykking og publisering bekostes av den enkelte institusjon etter behov. Prosjektet skal avsluttes med publisering av en engelskspråklig rapport og et europeisk policy-seminar våren 2008.

Rådet vedtok at Teknologirådet skal delta i EPTA-prosjektet *Genetically modified plants and food*.

Drøftingssaker

D-sak 01.07 Omsorgsteknologi: Hva har skjedd siden Teknologirådets prosjekt i 2000? Som et ledd i forarbeidet til Teknologirådets nye prosjekt om omsorgsteknologi (Klinikk i stua), ble tre eksterne ressurspersoner invitert til å diskutere smarthus og omsorgsteknologi.

Prosjektleder Åse Kari Haugeto fra Teknologirådet innledet ved å oppsummere konklusjonene fra scenariestedet og lekfolkskonferansen i 2000 og vise til utviklingstrekk de siste årene. Norge har i dag flest smarthusboliger i Europa, men samtidig med lite samordning. Hun skisserte ulike drivkrefter i tiden som kommer:

- Bedre teknologi til lavere kostnad
- Økt IKT-kompetanse i befolkningen
- Eldre får andre preferanser enn før

Det finnes også en del flaskehalser som gjør utviklingen usikker:

- Bestillerkompetanse i kommunene

- Skeptisk omsorgspersonell
- Drift og vedlikehold av systemene (inkl opplæring)

Helsesjef John H. Jacobsen i Nedre Eiker kommune viste til varierte erfaringer, blant annet på grunn av mangelfull kompetanse og kunnskap i kommunen om muligheter og begrensninger ved smarthusteknologier. Han pekte blant annet på følgende kritiske punkter:

- Uklar ansvarsavklaring private boligeiere og kommuner
- Dårlige kravspesifikasjoner
- Hvem skal dekke kostnadene for vedlikehold og drift?
- Ansvar for feil og mangler?
- Uklare rutiner for oppdateringer
- Etske problemstillinger
- ”Overvåkingssamfunnet”
- Juridiske problemstillinger

Virksomhetsleder Unn Gran ved Nes bo- og behandlingssenter, Tønsberg kommune, hadde overveiende god erfaringer og redegjorde for hvordan mange av Jacobsens spørsmål var løst i praksis ved Nes.

Steinar Barstad, seniorrådgiver i Helse- og omsorgsdepartementet, presenterte hovedpunktene i Omsorgsmeldingen som ble lagt frem i september 2006. Meldingen ser omsorgsutfordringene i et langsiktig tidsperspektiv 2030 og 2050, og har en Omsorgsplan med tiltak som strekker seg mot 2015.

Den kommunale omsorgstjenesten utfører om lag 110 000 årsverk og har mer enn 200 000 brukere. 40.000 er beboere på sykehjem, mens 160 000 mottar hjemmetjenester i omsorgsbolig eller eget hjem. Det brukes årlig rundt 55 mrd kr til drift av omsorgstjenestene. Personellressursene fordeler seg 50/50 på institusjonsdrift og hjemmetjenester.

Meldingen holder fast på desentralisering og det kommunale ansvaret for omsorgstjenestene. Fram til 2050 vil antall personer over 67 år mer enn fordobles, om vi holder oss til mellomalternativet i SSBs befolkningsframskrivninger. For eldre over 80 år, vil imidlertid tallet holde seg noenlunde konstant de nærmeste årene, men med svært kraftig vekst i perioden 2020-2035. De neste 10-15 år vil derfor kunne gi omsorgssektoren et lite ”pusterom”, som bør benyttes til å planlegge og forberede det som kommer.

Morgendagens eldre vil leve lengre og ser ut til å ha bedre helse og mer ressurser å møte alderdommen med. De vil ha høyere utdanning og bedre økonomi og materielle vilkår enn dagens eldre, men vil kanskje også stille større krav. Framskrivninger av tallet på sykehjemsplasser og omsorgstilbud basert på enkle demografiske forutsetninger om veksten i tallet på eldre vil derfor ha begrenset verdi i planleggingen av framtidens helse- og sosialtjenester. Like viktig vil det være å legge samfunnet til rette slik at den nye seniorbolikningen kan utnytte sine ressurser.

Som følge av endringer i alderssammensetningen i befolkningen skjer det ingen vesentlig økning i tilgangen på arbeidskraft og potensielle frivillige omsorgsytere.

Når det gjelder ny omsorgsteknologi, telemedisin og smarthusløsninger, sier Omsorgsmeldingen at den kan bidra til:

- Å gi brukerne større uavhengighet og til å bli mer selvhjulpne

- utsette eller hindre institusjonalisering
- forbedre samhandling med spesialisthelsetjenesten
- bedre medisinsk tilbud lokalt
- avlaste ansatte
- forbedre produktiviteten

Barstad pekte på at utdanningsnivået heves raskt, kvinnenenes interesse øker raskt og at ny teknologi kommer til å bli et krav fra brukere og pårørende. Unge funksjonshemmede går foran og vil heller ha duppeditter som de kan styre og mestre selv, enn "hvite frakker" som sirkler rundt i privatsfæren til enhver tid. Den nye seniorgenerasjonen vil følge etter: Den har høyere utdanning, bedre helse og bedre økonomi – og vil ha selvstendighet og styring med sitt eget liv.

D-sak 02.07 Arbeidsplan for 2007

Rådet diskuterte først prioriteringen og innretningen på de tre vedtatte energiprojektene:

1. Klimavennlig energiforsyning
2. CO₂-frie kullkraftverk
3. Thorium kjernekraft

Det ble understreket at alle tre prosjekter er politisk svært aktuelle. Eivind Osnes ga først en kort orientering om forskning innen Thorium, og det ble pekt på at Olje- og energidepartementet har bedt Forskningsrådet om gjennomføre en større utredning om mulig bruk av denne energikilden i Norge. Teknologirådet vil kunne risikere å duplisere dette arbeidet. Samtidig er det klart at eventuell kommersiell drift ligger langt frem i tid. Derfor ble det et større prosjekt i regi av Teknologirådet vurdert som mindre aktuelt akkurat nå, men det ble understreket at rådet kan bidra til en nyansert debatt om temaet, for eksempel i form av et seminar og eventuelt et "Fra rådet til tinget". Et slikt seminar kan for eksempel gjennomføres rett før departementets utredning er ferdig, antagelig senhøstes 2007. Thorium ble likevel prioritert nederst av de tre prosjektene.

For de to andre prosjektene ble det understreket at det er stor konkurranse om oppmerksomheten blant ulike aktører som ønsker å påvirke norsk politikk og teknologiutvikling. For Teknologirådet er det en utfordring å utvikle prosjekter som kan gi unike bidrag til diskusjonene. Det ble påpekt at prosjektet klimavennlig energiforsyning allerede er startet opp, bl.a. ved at det er etablert kontakt med en grafisk designer som skal bistå i utformingen av prosjektrapporten. Samtidig ble det understreket at en beskrivelse av ulike fornybare energiformer må følges av en analyse omkring mulige politiske prioriteringer mht. bl.a. til teknologiutvikling og støtteordninger.

For CO₂-fri kullkraft ble det påpekt at et sentralt element i diskusjonen om dette i Norge er hvorvidt vi kan utvikle teknologi som også kan komme til nytte i andre land. Dette kan også være et sentralt element i, og en mulig innfallsvinkel til Teknologirådets prosjekt. Rådet så det derimot som mindre aktuelt å vurdere ulike renseteknologier opp mot hverandre.

De tre prosjektene ble i tillegg diskutert i forhold til en mulig energikonferanse i regi av Teknologirådet høsten 2007. Det ble argumentert for at en slik konferanse kan ha et nordisk fokus, der man sammenlikner Norge med andre nordiske land på viktige punkter. Det er for eksempel interessant å se norsk satsing på fornybar energi opp mot danskenes stabilisering av sitt energiforbruk og satsing på vindkraft, svenskenes satsing på bioenergi og finnenes fokus

på kjernekraft. Aktuelle problemstillinger som ble trukket frem var hva våre naboer har lyktes med i sine satsinger, hvordan samspillet mellom industri og politikk er, og om den norske satsingen på solenergi kan bli et motstykke.

Det ble også lagt frem en timeplan for de andre prosjektene som ble vedtatt etter idéinnsamlingen høsten 2006. Rådet hadde ingen særskilte kommentarer til sekretariatets forslag.

D-sak 03.07 Neste – og siste – møte: innspill og ønsker

Rådet ba om en samlet oversikt over alle Teknologirådets publikasjoner og møter til neste rådsmøte.

Orienteringssaker

O-sak 01.07 Nytt fra sekretariatet: Møter og mediedekning

Tore Tennø orienterte om åpne møter og møter med Stortinget. Han har sammen med prosjektleder Jon Fixdal og medlemmer av ekspertgruppen om biodrivstoff møtt henholdsvis Transport- og kommunikasjonskomiteen og Energi- og miljøkomiteen til timelange møter. Komiteen har gitt gode tilbakemeldinger om møteformen, og det har også vært godt oppmøte fra stortingsrepresentantenes side.

Tennø og Christine Hafskjold deltok 16. januar på Transport- og kommunikasjonskomiteens høring om personvern i samferdselssektoren. I regi av Teknologirådet og Polyteknisk forening ble det 23. januar avholdt et større debattmøte om IKT-meldingen med Fornyingsministeren og representanter fra Abelia, ITU, BI, Høyre og Opera Software i panelet. Tore Tennø var møteleder sammen med PF-president Rita Westvik.

Informasjonsleder Hild Lamvik orienterte om mediedekningen av Teknologirådets prosjekter. Det har vært oppslag både i Dagbladet, Dagens Næringsliv, NRK Radio, Aftenposten, VG og andre medier. Mest profilerte prosjekter har vært personvern for skolen, biodrivstoff og pengespill på nett.

O-sak 02.07 Pågående prosjekter

Tore Tennø orientert om pågående prosjekter.